

MEDLEMSSKRIFT NR. 16.

*Selskapet for
Grimstad Bys Vel.*

GRIMSTAD
K. NERSTENS AKSIDENSTRYKKERI
1936

MEDLEMSSKRIFT NR. 16.

*Selskapet for
Grimstad Bys Vel.*

GRIMSTAD
K. NERSTENS AKSIDENSTRYKKERI
1936

Redigert av *H. Terland.*

Årsberetning for 1935.

Medlemstall.

Selskapets medlemstall var ved årets utgang 91, hvorav 73 livsvarige og 18 årsbetalende.

Regnskapet.

A. Legat for Selskapet for Grimstad Bys Vel.

Beholdning fra forr. år kr. 22317,99	Utbetalt Byselskapet ¾
Renter i 1935 ..... « 1121,67	av rentene ..... kr. 841,25
	Kursdif. på kjøpt 5 %
	statsobl. kurtasje etc. « 546,91
	Beholdning: Obligasjoner og Sparebank .. « 22051,50
	kr. 23439,66

B. Grimstad Øl- og Vinsamlags Legat.

Beholdning fra forr. år kr. 13747,16	Utbetalt Byselskapet ¾
Renter i 1935 ..... « 675,08	av rentene ..... kr. 506,31
	Kursdif. på kjøpt 5 %
	statsoblig. kurtasje etc. « 656,93
	Beholdning: Obligasjoner og Sparebank .. « 13259,00
	kr. 14422,24

C. Skibsreder O. R. Føreids Legat til Grimstad Bys Vel.

Beholdning fra forr. år kr. 51750,00	Utbetalt Byselskapet .. kr. 2290,94
Renter i 1935 ..... « 2302,54	1½ % avgift til Statskassen 1935 ..... « 11,60
	Beholdning: Obligasjoner og Sparebank .. « 51750,00
	kr. 54052,54

Disse 3 legater har til regnskapsfører byens kemner og er undergitt Kirkedepartementets kontroll og revisjon.

D. Selskapets alm. fond.

Beholdning fra forr. år.	kr.	641,96	
Medlemskontingent	....	«	51,00
Innbetalte legatrenter:			
a. Legat for Selskapet for Grimstad Bys Vel			
kr.			841,25
b. Grimstad Øl- og Vin- samlags			
Legat	....	«	506,31
c. Føreids			
Legat	....	«	2290,94
		kr.	3638,50
Bidrag til fondet	....	«	250,00
Renter i Grimstads Spare- bank	....	«	23,91
		kr.	4605,37
Utbetalte bidrag:			
a. Til dekning av eien- domskjøpene			
kr.			1000,00
b. Grimstad komm. Tre- plantnings- komité	....	«	2388,50
c. Bidrag til ar- beidsfondet	....	«	250,00
d. Bidrag til Turistfor- eningen	....	«	50,00
		kr.	3688,50
Gjerde på Binabben	....	«	182,69
Rydningsarbeide og vakt- hold	....	«	40,00
Diverse: Annonser, porto etc.	....	«	75,81
Beholdning: Innestående i Grimstads Sparebank	....	«	618,37
		kr.	4605,37

E. Skjærgårdseiendommene, Vestre Varden og Binabben.

(Heri inngått M. Fuhrs Legat, Naturparkfondet, Tannes Gave og Kr. Helmers gaver).

Beholdning fra forr. år:		Avdrag på bankgjelden kr.	1000,00
a. Skjærgårdseiendom- mene . . kr. 7000,00		Diskonto . . . . . «	159,60
b. Vestre Varden.. « 5500,00		Kommuneskatt til Fjære «	89,30
c. Binabb- området. « 6475,00		Gårdsskatt . . . . . «	8,46
d. Inneståen- de i Grim- stads Spa- rebank .. « 448,68	kr. 19423,68	Beholdning:	
Lån i Grimstads Spare- bank . . . . . « 3500,00		a. Skjærgårdseiendom- mene . . kr. 7000,00	
Norsk Sprængstofindu- stris grunneie . . . . « 60,00		b. Vestre Varden.. « 5500,00	
Bankrenter i 1935 . . . . « 10,35		c. Binabb- området. « 6475,00	
	kr. 22994,03	d. Inneståen- de i Grim- stads Spa- rebank .. „ 261,67	„ 19236,67
		Lån i Grimstads Spare- bank . . . . . „ 2500,00	„ 22994,03

F. Avsatte midler.

Gjenstående beholdning til medlemskrishter ..... kr. 234,36

Regnskapene fremlegges i revidert stand til generalforsamlingens decharge.

Virksomheten.

Sommeren 1935 blev ved lektor H. Terland utgitt medlemskrist nr. 15, som er sendt medlemmene og utlagt til salg hos byens bokhandlere.

Selskapets bankgjeld er ved årets utgang redusert til kr. 2500,00.

Som i foregående år blev det holdt en egen vaktmann for skjærgårdseiendommene sankthansaften, og en opprydning blev foretatt et par dager senere. I forhold til de mange hundreder som søkte ut i skjærgården, og de mange bål, blev opprydningsarbeidet ubetydelig, langt mindre enn man skulde ha ventet.

Veien op til Binabben er blitt svært populær og den øverste topp et meget søkt utsiktspunkt. Selskapets styre har derfor ydet Treplantningskomiteen en ekstraordinær bevilgning til et solid gjerde som er blitt oppført på toppens østside.

Efterat styret på siste årsmøte var gitt bemyndigelse til eventuelt kjøp av en passende badestrand nær byen, bilte formannen og næstformannen ut til Grooseneset for å drøfte et mulig kjøp med eieren. Prisen og betingelsene ble imidlertid funnet uantagelige. Et styremøte erklærte sig enig heri, og et nytt tilbud som blev besluttet gitt, er ikke blitt antatt av eieren. Senere er hele eiendommen avertert til salgs ved en av byens sakførere.

Egne årsberetninger og regnskaper er innsendt av Treplantningskomiteen og Ibsenapoteket med Bymuseet.

Bidrag søkes av Treplantningskomiteen og Turistforeningen.

Grimstad 1ste april 1936.

M. Fuhr. H. Terland. H. Gundersen. J. C. Jørgensen.

K. Dyvik. Lars Gundersen. K. M. Bie. N. K. Stokkan.

G. E. Gundersen.

Grimstad kommunale Treplantningskomité.

Årsberetning for 1935.

Det er også i år blitt gjort en del forandringer på Kirkeheia. Ellers er det meste av bevilgningen gått til vedlikehold av anleggene. Det vilde være ønskelig om Byselskapet kunde avse et større beløp til Treplantningskomiteens arbeide. Det gjenstår enda adskillig arbeide for å få Kirkeheia i ordentlig stand.

Plenen på sydsiden av Kirkeheia blev ivår planert og tilsådd. Langs eiketrappen blev plantet barlind og buskfuru. Foran asketrærne ved kaptein Tellefsens hage blev påkjørt jord og plantet en rabatt med buskkaprifol. Dessuten er plantet flere nye grupper med prydbusker andre steder på Kirkeheia.

Bakkeskråningen på sydsiden av kirken er påfylt ny jord og tilsådd med skyggetålende plenfrø. Plenene ved saluttplassen blev i høst dypspadd og renset for rotugress.

Veien til Binabben blev gjort helt ferdig i vinter. Til dette arbeide har man av kommunen fått en ekstrabevilgning, hvorved man har kunnet beskjefte tre mann i vintertiden.

Rundt feltspatgrubben er satt op et solid flettverksgjerde, som blev bekostet av Byselskapet.

Triangelen ved fru Stads hus blev ivår tilsådd, og langs bytten blev lagt vei og en trapp op til Arendalsveien. Stabbenene blev tatt bort av kommunens folk.

Lindetrærne på Fiskebryggen og poppelalléen foran sorenskriverkontoret er beskåret, og de øvrige allétrær er blitt stammet op. Der er anskaffet nye, solide forstøtningsstokker til alle trærne som står langs veien som fører ned til badet.

Der blev i høst satt op espalier til efeuen som er plantet langs muren ved Parkveien.

En del nye benker er innkjøpt, og de gamle er malt og ettersett.

Den usedvanlig tørre sommer skaffet et stort ekstraarbeide med vanning av anleggene. Tross jevn vanning var det vanskelig å holde plenene på Kirkeheia pene utover sommeren.

Treplantningskomiteen har i år hatt tilsyn og vedlikehold av hagen ved Grimstad Sjømanns- og Gamlehjem, Bankparken og anlegget rundt Landgrafts byste ved Dahlske skole. Det

er en stor fordel å få alle offentlige anlegg under kyndig tilsyn og felles ledelse.

Utover høsten var det adskillig tråkk på plenene og brekk i plantningene på Kirkeheia av skoleungdom som benyttet heia til lekeplass. Komiteen meldte av til politiet og fikk folkeskolens bestyrer til å påtale forholdet på skolen. Barna opførte sig siden mönsterverdig og lot anleggene være i fred.

Det er nu stor interesse for de kommunale beplantninger, og besøket i parkene øker for hvert år.

Grimstad 15. februar 1936.

Th. O. Tønnevold.   *R. Aalvik.*   *K. Dyvik.*

Arbeidsprogram for 1936.

1. Planere og tilså de opspadde plener ved saluttplassen.
2. Plante inn forskjellige trær og busker i steinbedene og i de nylagte plener på Kirkeheia.
3. Omlegge partiet ved kaptein Tellefsens hage og sette opp en naturtrapp ved oppgangen til saluttplassen.
4. Legge heller på sitteplassen mellom steinbedene og sette opp ny mur foran det store steinbed ved fotograf Myhrslo.
5. Plante busker på muren ved den åpne plass ved Salgslaget for å dekke kloakken som kommer ut.
6. Opsette mur og beplante partiet mellom „Stinta“ og frk. Johnsns hus.
7. Tilkjøre jord og planlegge nytt anlegg utenfor Sorenskriverkontoret.
8. Plante allé langs Markveien og ute ved Odden for å skaffe dekning for soppellassen.
9. Steinsette rennene og kjøre grus til gangene på Kirkeheia.
10. Sette opp steintrapper og istandsette den gamle vei som ligger på sydsiden av Jacob Tellefsens hus på Arendalsveien.
11. Planere gruspartiet ved kanonene og sette opp en lav treballustrade på østsiden av saluttplassen.
12. Fortsette med å omlegge gamle gresssplener på Kirkeheia.
13. Beskjære og stamme opp allétrærne.
14. Oprydning og plantning på Vestre Varden.

15. Male og istandsette benkene.
16. Vedlikeholde de gamle og nye anlegg.

Grimstad, 15. februar 1936.

Th. O. Tønnevold.   *R. Aalvik.*   *K. Dyvik.*

Ibsenhuset og Grimstad Bymuseum.

Årsberetning for 1935.

Museene har vært åpne til samme tider som før og mot samme entré.

Besøket har i alt utgjort litt over 1600, derav 1025 i det daglige besøk, 80 skolebarn fra by og land, ca. 370 deltagere i et par stevner og 132 engelske og skotske selskapsreisende.

Fra doktor Carl Christensen, Ljan, en av Ibsenmuseets mest interesserte stiftere, har det fått som gave en originaltegning av det hus i Oslo hvor Ibsen bodde etter sin ankomst fra Grimstad i 1850, og tillike 2 fotografier av Ibsen og av hans barndomshjem i Skien.

Fra lektor Sigurd Høst er mottatt hans franske bok om Henrik Ibsen.

Bymuseet har fått innrammede fotografier av skibsfører Christen Groos Helmer (1776—1866) og av hans sønn besigtsesmann Jacob Holst Helmer (1814—1905), begge skjenket av direktør Kr. Groos Helmer.

Byggmester Løken, Vessøen, har forært Bymuseet en stor gallionsfigur fra en Fevikskute, kjøbmann A. Pless-Holst en gammel komfyr og styrmann J. Ramsland en gammel potekvern fra Holvikholmen.

Ved testamente av 20. september 1935 av senere avdøde Sigurd Simonsen Ugland er følgende gjenstander tilfalt Bymuseet: en ølolle, et gammelt sverd, et gammelt skap, endel gamle stoler, gamle almanakker, et eketres vingebord fra 1725 og en kiste fra 1803. Sakene har tilhørt testators morfar, for lengst avdøde gårdbruker Ole Olsen Fjære.

Kjøbmann Mathias P. Molland, som nylig er blitt eier

av byens eldste hus, Bryggegaten nr. 87, har forært Bymuseet den lille vindusrute som med gotiske bokstaver har følgende inskripsjon risset inn :

„Gud bevare dette Huus fra Ewig spot og skiendsel.
Fra satans Wold og fiendes Svig.

d. 13 juli 1722.

Det ønsker P. Frintzel.“

(Se Landgraffs Grimstadslægter s. 122).

Ruten var engang blitt knust ved en uforsiktig returnforsendelse fra hovedstaden, men er nu av kunstglassmester Larsen i Oslo blitt restaurert og innfattet i bly.

Et av de gamle blyinnfattede vinduer fra samme hus har museet tidligere mottatt av den daværende eier frk. Laura Rejersen.

En fiskemorter av gammelt hårdt tre med tilhørende støter er likeledes skjenket av hr. Molland. Den stammer også fra samme hus og har tilhørt Charles Crawfurd, som i sin tid eide huset.

Av gårdbruker Rasmus A. Østerhus er mottatt 2 lignende, litt større vindusruter med bulet glass, hvorpå nogen runelignende tegn er innrisset. De har stått i et gammelt hus på eiendommen Bergimellem.

Av kunstmaler Strømme er innkjøpt en akvarell fra Kirkegaten.

Til Universitetsbiblioteket har etter anmodning vært utlånt de forskjellige originale Ibsenmanuskripter som er i museets eie, til bruk for professor Seip ved utgivelsen av hundreårsutgaven av Ibsens samlede verker.

Museenes kapital utgjorde pr. $\frac{31}{12}$ kr. 21384,75, derav fondet til nybygning kr. 19810,00. Fondet til innkjøp av Ibsenminner er kr. 3753,00.

I entrépenger er innkommet kr. 269,25 og ved salg av kort og tollkasserer Dues bok kr. 24,25.

Kommunens bidrag var kr. 400,00.

Grimstad 15de februar 1936.

H. Gundersen.

H. Terland.

Fjortende årsmøte 20. april 1936.

Selskapets ordinære generalforsamling holdtes på Bytingsalen mandag 20de april under ledelse av formannen, bruks-eier M. Fuhr. 14 medlemmer møtte.

Formannen minnedes i hjertelige ord de tre livsvarige medlemmer som siden forrige årsmøte var avgått ved døden, stadsingeniør Hjort, som ved sine kartlegninger hadde gjort sig særlig fortjent av Selskapet, grosserer Peder Fjære og fhv. sogneprest L. M. Harboe.

Selskapets årsberetning og regnskap for 1935 blev oplest og enstemmig godkjent, likeledes årsberetningene fra Treplantningskomiteen og Ibsenhuset med Bymuseet.

Formannen takket de to styrer for deres opofrende og fortjenstfulle arbeide.

Treplantningskomiteens formann, skibsreder Th. O. Tønnevold, støttet av fylkesgartner Aalvik, henstillet til Selskapets styre å øke bevilgningen til Treplantningskomiteen med kr. 500,00, idet Selskapets bankgjeld skulde bli å reducere med kun kr. 500,00 årlig mot nu kr. 1000,00. Bidraget til Treplantningskomiteen går nu næsten utelukkende med til vedlikehold.

Efter en del debatt besluttedes legatrentene for 1936 anvendt således: Kr. 600,00 til avdrag og renter, kr. 200,00 til arbeidsfondet, kr. 50,00 til Turistforeningen, resten, ca. kr. 3000,00, til Treplantningskomiteen.

Mathias P. Molland tok op spørsmålet om utvidelse av Bymuseet, først og fremst med en større sjøfartsavdeling. Ny bygning burde reises på Vestre Varden eller et annet sted hvor det ikke er nogen brandfare. Han støttedes av K. Dyvik.

Museets styre, Halfdan Gundersen og H. Terland, fremholdt begge at det vilde være uheldig å fjerne Bymuseet fra Ibsenhuset, da det uten sammenligning er Ibsenapoteket som har den største søknings; dessuten vilde det bli for dyrt å holde lønnet tilsyn på to steder. M. Fuhr fant at den nye bygning for Bymuseet burde opføres hvor det nu står, med utvidelse på Brandvaktens tomt, da denne bygning nu snart skal rives; han oplyste om at det er overdradd en arkitekt å komme med forslag til en betongbygning på dette sted.

Formannen, M. Fuhr, gjenvilgtes ved akklamasjon, likeledes de uttredende styremedlemmer, K. Dyvik, G. E. Gundersen, N. K. Stokkan og H. Terland, ennvidere suppleantene, H. Rosenkilde, R. Aalvik og Karl Grefstad, og revisorene, Nic. Thomassen og Joh. Lehland.

Til slutt rettet Th. O. Tønnevold en takk til Selskapets styre, særlig dets formann og næstformann, som han mente var de rette til å lede dets arbeide.

I påfølgende styremøte gjenvalgtes H. Terland til næstformann, kasserer og redaktør av medlemsskriftet.

Pamperos.

»Pampero« kalles noen plutselig optredende sydvestlige stormer på kysten av Brasilien og Argentina. Kjennetegn: Fallende barometer, temperaturforandringer, luftspeilinger, oprekende blåmørke skybanker fra V og SV. De såkalte »Pamperoskyer«.

Hippigst i september—oktober.

Sailing Directions.

I.

Efter adskillige trange år begynte det i 1888 å lysne for skibsfarten. Der kom liv og fart over vervene henover Agdesiden. De mange spantreisninger, der i årevis hadde stått under tak på beddingene, blev snarest mulig klædd, skrogene drevet og komplettert, satt på vann, rigget og utrustet.

En vakker dag stod de fjorden ut den gamle vei mot havet.

I det store utland gik „up to date“ rederier over til „jern og damp“ og solgte sin gamle tonnasje mens den ennu hadde en viss verdi. Norge med sine billige driftsmidler kjøpte dem og tjente i mange år fremover gode penger på denne „second hand“ tonnage.

Blandt de fartøier der under dette „rush“ blev innkjøpt til Agdesiden, var bk. „Willy Rickmers“ av Bremerhafen, en ca. 20 år gammel ostindiefarer på 802 register tonns netto.

Det var i juli 1889 at fartøiet gik over til norsk flagg under navnet „Godthaab“ med N. Thue Johnsen, Grimstad, som korresponderende reder og capt. Hans Bie som fører.

En dag i august s. å. la lokalbåten „Agder“, capt. Mæland, kl. 9½ fmd. ut fra dampskibsbyggen. Der var adskillig med folk på bryggen for å si farvel til de 11 mann, skibs-

kister og utstyrssekker, der under ledelse av 2nen styrmann N. Nilsen, Haaø, skulde sendes til Bremerhafen for å gå ombord i „Godthaab“. Til Kristianssand S kom vi ved 2tiden „udi den sildige middagstime“ og blev anvist kvarter i et logihus i Hans Johnsns kompleks i nærheten av „Ynglingeforeningen“, dengang rett overfor tollbodbygningen. Her fik vi „noe varmt“, stekt kongfisk og søtsuppe. Nattekvarter oppe på loftet. Punktum. Men vi var unge den gang, og med klæssekkene som hodeputersov vi fast og godt til næste morgen kl. 5. Da var „Hamburgeren“ kommet, hadde lastet og lå klar til avgang. I en fart fik vi i oss litt „Kaffe og stomp“, og ved 6tiden stod „Kong Ring“ ut forbi Odderøya med en forrums last av temmelig mixed beskaffenhet. I underrummet adskillige kasser levende ål og hummer i broget blanding med fersk laks, pigvar, rokker, havulker m. m. m. bestemt for det mellemeuropæiske marked. Ovenpå denne stykkgodslast var der lagt noen gamle seil, og på dette grundlag hadde ca. 50 — 3dje eller om man vil 4de klasses passagerer leiret sig med sine 50 skibskister og ditto sekker, alt sammen „crew“ for nyinnkjøpt norsk tonnage „an der Elbe“ eller „Schelde“.

„Frisk bris med blandet luft“ sees ofte anført i norske skibsjournaler. Denne tirade kunde i en viss utstrekning ha passet bra for rummet under luke nr. 2 på D/S. „Kong Ring“ 10—8—1889.

Det hadde regnet fra morgenen av og fortsatte hele det følgende døgn. For at luften i forrummet ikke skulle bli altfor „blandet“, blev lukerne erstattet med en stor presenning, holdt opp i midten av en stjert. Det således dannede „telt“ var åpent i akterkant.

Mat fik vi i skift, en 3—4 „bordsetninger“ med spisetid eftersom det falt sig. „Når vi kommer frem, så skriver vi til avisens“, sa Karl Trålum fra Fevik. „Det er jo værre enn vi skulle være krettur“, murret en østlending. „Eller 5te plass passagerer“, tilføjet en bergenser. Forøvrig virket systemet nokså knirkefritt.

Ut på kvelden søkte vi våre hvileplasser i forrummet. Deksgutt Terje og youngmann undertegnede fik som noen av de yngste anvist plass midt under luke nr. 2. Utover natten, „på hundevakten“ var det visst, blev jeg vekket av Terje. „Det drøpper på dæ, Jirrad“. Og ganske riktig, jeg var våt fra skulderen og et godt stykke nedover. Stjerten over den presenning som dekket luken, var „gåen“, og presenningen hang ned over oss i en svær bule, inneholdende

2—3 tonn vann. Litt lekk var den også. „Drypp, drypp, drypp“, sa det fra presenningen, der hvert øieblikk truet med å sende sitt innhold nedover rumslasten. „Kom så kryper vi ut i borde“, hvisket Terje. Men det var lettere sagt enn gjort. Overalt lå der sovende folk, som det gjaldt å passere stille og ubemerket. Da vi endelig hadde fått plasert oss opefter garneringen, sa den ene av oss: „Men vi burde jo ha purret de andre“. „Ja det skulde vi visst“, sa nr. 2, men før tanken kom til handling, hørtes et brak som av — en styrtsjø . . .

Sterten i babords forkant var gåen, og presenningen hadde sendt sine vannmasser nedover rumslasten . . .

„Jeg holder det for skam
For læseren at repeterer,
Hvad skjeldsord, eder, glam
Der bjeffedes med mere“ . . .

* * *

II.

Til Hamburg kom man uten større viderverdigheter. På reisen derfra til Bremerhafen holdt vi på å ta et tog som skulde til Syd Tyskland. Dette blev i siste øieblikk forhindret av en litt tysktalende av besetningen, så vi kom vel frem til Gestemünde. Herfra gik „Godthaab“ i ballast til Cardiff.

I den britiske kanal — etsteds ut for Beachy Head — holdt vi på å bli rendt i senk av en svær fullrigger. Det var en kveld på førstevakten ved nitiden. „Godthaap“ lå bidevind SSV over for en vestlig bris. Fra bakken lød det plutselig: „Seiler forut på luv baug“. Det var ikke nettop noe særlig, for det vrimalte av både steamere og seilere rundt omkring. Men forut til luvart såes en rød lanterne, der stadig holdt sig i samme peiling. „Godthaap“, der lå for styrbords halser, kunde ikke godt gjøre annet enn å holde stødig bidevind, samtidig med at man her ombord så nøie etter at lanternene brente og lyste som de skulde.

„Fullt seil“ var skipperens ordre til rormannen, og „Godthaap“ fikk litt mere fart . . .

Der fulgte noen spente minutter.

„Purr ut alle mann“ lød det aktenfra. De ledige av vakten fôr inn i ruff og hytte og drog frivakten ut av køiene under løsenet:

„Der er en som seiler på oss“.

Den hvilende frivakt kom ut i en fart. De fleste temmelig netto og sørndrukne.

„Syng ut alle mann“ lød det aktenfra, og ordren blev fulgt momentant. Det lød som et nødrop i natten.

Det samlede indianerhyl fra „Godthaap“'s mannskap må være blitt hørt ombord i lenseren. For nu kom også den grønne — styrbords — lanterne tilsyn. Seileren vek av litt i nordlig retning, men ikke mere enn at de styrbords braser på den dyplastede fullrigger såvidt unnlot å fange „Godthaap“'s brasarm ut for det luv hakkebrett . . .

„Are you sleeping all together“ var den hilsen der blev sendt over fra „Godthaap“ i det øieblikk skibene passerte hinannen. Et uforståelig brøl var svaret fra fullrigeren.

Etsteds i Bristolkanalen fikk vi taubåt for baugen og blev slept opefter „roveret“ mot Barry Dock — utenfor Cardiff. Losen håpet å komme inn på høivanne ved middags-tider. Men først skulle vi inn i „Basen“ — en slags entré før dokken. Passagen inn mot denne gikk i nordlig retning, og strømmen — rett ut for den — var allerede sterk vestlig. For å komme rett i løpet, måtte man ta „god høide“ mot NO og ha adskillig fart. Det så temmelig speli ut, da vi strøk inn gjennem „gaten“ til basen“. Spring i land på begge sider med en gang — og ankret klart for alle tilfellers skyld. Jeg skal si det blev „kjekking“. Det røk av trossene, så vi måtte ha pøsevis av vann over pullerter og spring forat disse ikke skulle ta fyr. Og endda vilde nok „Godthaap“ ha rennt inn gaten til „Indre Dock“ dersom ikke ankeret var blitt „drøppet“ i siste øieblikkk. Men da klarte det sig — så vidt.

Av en eller annen grunn var det opstått friksjon mellom skipperen og dockmasteren. Der lå mange seilskip i Barry Dock og ventet på tørn til å komme under kullsputtene. Deriblandt den store franske firmastede fullrigger „La France“, oppgit å være brutto ca. 4000 tonns register. Også den var sluttet sydover med kull.

Ventetiden gikk med forskjellig skibsarbeide. Men så å si hver dag, når det lakket mot aften, kom der en dockbetjent og gav „Godthaap“ ordre til forhaling. Klokken kunde bli både 7 og 8 før det blev utskeining. Så var det lørdags eftermiddag. Der var gitt fri, og mannskapet stod og vasket sig for å gjøre sig klar til å gå iland.

„Der kommer han“, sa Klaus Reddal.

Hjem? En av dockbetjentene. Forhaling. „Thats a fine job on a Saturday night“, føjet han skadefro til.

„Nei, nu får cæpt'n sandelig rive i en frokost på dockmasteren“, mente tømmermann Olaves Pedersen fra Morvig.

„Hvis det bare hjelper“, sa styrmann Gitmark.

Klokken blev over 6 om aftenen før „Godthaap“ etter lå vel fortøjet. Og mannskapet var rasende . . .

Mandag morgen gikk skipperen i land med stuerten. En time senere kom de ombord igjen, og stuerten syntes å ha sin fulle hyre med de pakker han bar.

Henimot middagstid kom dockmasteren og noen betjenter ombord i „full uniform“. Skipper og styrmann tok imot dem ved fallrepet i landgangsdress, og stuerten hadde revet i et nytt, hvitt forklæ.

Det luktet „biff“ over hele fartøyet. Og de hadde det visst ganske hyggelig der akterut i kahytten de følgende timer. Mellem kl. 2 og 3 gik dockmaster og assistenter i land igjen, temmelig oprømte . . .

Siden lå vi i fred på samme plass, sålenge vi lå og ventet på tørn i Barry Dock. Først 3 uker efter ankomsten kom vi under spruten og fikk inn ca. 1200 vekttonns cardif-kull, bestemt for Santos i Brasilien.

* * *

III.

Omkring 30 oktober samme år stod bark „Godthaap“ av Grimstad etsteds SO for Pernambuco, styrende SSV for en nordlig bris. Vi ventet å være fremme i Santos om en uke eller 2.

Det var søndag ettermiddag litt før kl. 3, mellom 4 og 6 glass. På poopen akter gikk 2nen styrmann N. Nilsen, Haaø, frem og tilbake. Tirlors stod lettmatros Peder J. Petersen, Homborsund. Resten av vaktmannskapet sammen med stuerten hadde leiret sig under bakken om styrbord for, mens youngmann leste høit av en eller annen bok.

Plutselig siger matros Kristen Terjesen, Møllerheia: „Hå e det han står der å glåber etter?“, idet han pekte akterover mot halvdekket. „Tro om han ser land?“ Vi ut på dekket i en fart og kikket ut til luvart. Jeg glemmer ikke det syn som da møtte oss. Fra 3—4 streker forenfor tvers om styrbord, altså fra omkring VSV, trakk det op noen blålig mørke skybanker, tykke og tildels forrevne — med en forunderlig hurtighet . . .

2nen styrmann forsvant ned gjennem kahyttstrappen. Et minutt senere var både han og skipperen på hytten igjen.

2nen styrmann vinket til os. Vi akterover. „Stuert — purr ut alle mann.“

„Hal inn mesan“. Den siste orden gjaldt oss, og den blev utført i en fart.

„Gi op røilene“.

Nu var frivakten kommet på dekk — mere eller mindre netto. Røilene blev gitt op just i det øieblikk „bøia“ kom. Høljregnet først, så vinden. Den inntil nu så festlige susen i riggen var avtatt en del, idet kursen var lagt SSOlig for ikke å få bakk seil.

Men så kom vinden.

Hui-i-i, alvorsfull, stigende i styrke . . . økende til hyl med skjærende diskant, mens „Godthaap“ la på øret og seilene bugnet ut som ballonger . . .

Skipperen vinket ad le til mot rormannen, springer hen for å hjelpe til med å få roret over . . . „Godthaap“ legger le rekke under vann. Styrmannslugaren i poopen om babord får adskillig med vann inn. Skibet farer avgårde med skumhvirlene ut for de le finkenetter i ukjente lignelser akterover.

„Gi op bramseilene“ . . .

Hvorledes det nu var eller ikke, bramrærne lot sig ikke „lære“ . . .

Vant og barduner stod som fiolinstrenger.

Mere enn en av oss ventet at hele riggen eller iallfall bramriggen skulde gå overbord.

Merkelig forresten, at disse gamle passatseilene kunde holde så lenge . . .

Da hørtes et smell omtrent som et skarpt skudd — etterfulgt av en skjærende lyd.

Det var store bramseil, som blåste fra likene.

En stund etter fulgte forre bramseil og store mersseil samme vei. Men så var det som fartøiet rettet sig noe. Vinden kom mere akterlig. Skipperen tok rattet alene og sendte rormannen forover til assistanse ved seilbjergningen, der nu kunde foregå mere normalt.

Det hadde vært noen enerverende minutter siden „bøia“ kom. Uro i alle blikk, kommandoord og tilrop skarpe og skjærende . . . Alle gjorde sitt beste. Allikevel var det bare noen forrevne filler og seillik, som blev igjen av storseil og fokk da de endelig var oppgitt.

Jeg hadde vært med på fortopp.

Da alle seil var bjørget så nær til stumpene og forrestengestagseil, fikk jeg ordre til å gå ut på klyverbommen for å gjøre fast jager og klyver. Tross stormen og høljeregnet

kunde jeg ikke dy mig for å se akterover, innover fartøiet. Med ankerklyssene som alvorlige øine og fossen for baugen som 2 veldige knebelsbarter fôr „Godthaap“ avgårde . . . .

En stund senere var jeg inne på dekket igjen.

„Op og gjør fast røilene.“ „Pampero“, brummet seilmakeren, idet jeg passerte ham ved storevant på vei olover, gjennemvåt til skinnnet. Få eller ingen hadde fått tid til å ta oljeklær på.

En halv times tid senere lå „Godthaap“ på været for styrbords halser og red stormen av for stumpene, forrestengestagseil og stormmesan.

* * *

2 dager frem, og det var atter fint vær med solskinn og blånnende himmel. For en pen nordlig bris stod „Godthaap“ SSV over, mens mannskapet var optatt med å slå under nye seil til erstatning for de som var tapt.

Halvannen uke senere kom losen ombord utenfor Santos, vi fikk taubåt for baugen og blev buksert op efter roveret. Sent om aftenen ankret vi op på den indre red.

I land var det et svare spetakkel. Musikk, marseillæsen, raketter, stjerneregn, lyskugler og annet fyrverkeri. I Rio Janeiro hadde man nettop laget revolusjon, gitt keiseren avskjed med en pyntelig pensjon og erklært republikk.

Det var medio november 1889.

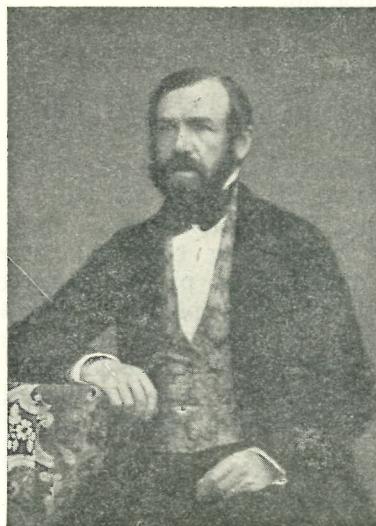
Giert Sailor.

Utdrag

av

kjøbmann og verftseier Mathias Gundersens
utrykte erindringer, nedskrevet i 1884.

Ved Halfdan Gundersen.

*Mathias Gundersen
1815—1899.*

(Fortsettelse).

Til Embedsgaard for Fogden i Nedenæs var fra gammel
Tid udlagt et Par Brug i Gaarden Fjære og hele Gaarden
Groos. De havde dog aldrig været brugt til Fogedbeboelse;
naar Fogderne et Par Gange havde boet her i Nærheden,
saasom paa Tøndevold i sin Tid og senere på Grøm, da var
det paa private Eiendomme. I 1844 blev Fogedgaardene solgt,
da de var misbrugt og ruinerede og kun indbragte ubetydelig
Leie. Jeg kjøbte da Groos — med Tanke paa at anlægge
en Reberbane der — for 1100 Spd. med aarlig Afbetaling i

30 Aar til Oplysningsvæsenets Fond. Hele Gaarden Sæveli var udlagt til Chefsgaard for Nedenæs Bataillion, og denne blev solgt i 60aarene. Det var billigt Kjøb for Groos, og Aaret efter solgte jeg den ydre Del med de gamle Husebygninger til Nils Larssen Dolholt for 750 Spd. og beholdt den indre Del og Størsteparten af Næset.

Mine faste Eiendomme, som alle var fordelagtige og gode, bestod i dette Aar (1847) af 1. Husebygningerne i Byen. 2. Hasseldalens Værft. 3. Tarald Eskedals Land- og Vandtomt på Bidden. 4. Andel af Groos. 5. Halvparten i Røinon Sag og „Plads“. 6. En Fjerdepart i Brigg „Nordhavet“. Min Ottendepart i Brig „Preciosa“ hadde jeg et Par Aar før solgt til Salve Henriksen for 1000 Spd., hvilket var hans første Skibsrederi. Paa Lillesand stod jeg som Sameier med Peter Juel Bie i Lodsoldermand Aanon Salvesens forrige Hus, hvilket vi som hans Cautionister havde maattet kjøbe og fik afhændet senere til Sagfører Usler med et Tab for hver af os med over et Hundre Spd. foruden endel tidligere betalte Renter.

I hvorvel min Forretning blev drevet baade med Indsigt og Økonomi, virkede dog flere Omstændigheder til at redusere Udbyttet deraf, fornemmelig Mangel paa Formue og paa Driftskapital, thi jeg var jo begyndt med næsten intet; derfor behøvedes saa mange laante Penge, saa de høie Renter, som først maatte dækkes, opspiste en stor Del af Fortjenesten. Foruden den Capital som laa i selve Skibsværftet med Huse og Inventarier, laa stedse flere Tusinde Speciedaler i Materialer og i paabegyndte Skibe, dertil en stor Varebeholdning til Butikforretningen, store Forskud til Handelskunderne samt — hvad der var mest ufordelagtigt — en betydelig Gjeld af Arbeidsfolkene, som de efterhaanden var kommet i, idet hverken jeg selv eller mine Krambodfolk havde havt Kraft nok til at holde igjen med Oppebæringene, saa der næsten gjennemgaaende blev trukket mere end optjent. En stor Del fikk derved forskaffet sig Huse, saa der ogsaa var glædelige Resultater at se af Opfrelsen.

Men medens disse ovennævnte „Omstændigheder“ var saa at sige naturlige og beregnelige, saa var der en uberegnelig, for min Existence meget skadelig virkende Factor deri, at baade Skibsmaterialer og Arbeidsløn havde været stadig stigende, paa Grund af den overalt tiltagende Skibsbygning og de høie Priser paa Fødemidler. Som foran oplyst, var det almindelig at slutte Accord om Bygning af Skibe strax efter de var paabegyndt, eller endog før saadant var indtraadt, alt-saa indtil et Aars Tid før de skulde leveres. Det bevirke

at de Skibe, som jeg i det foregaende Aar havde leveret, blev meget dyrere end calculareret og derved foraarsagede Tab, og de tre nye Skibe, som i dette Aar skulde leveres, vilde øiensynlig bringe stor Ruin, saaledes som Tiderne da gestaltede sig. At overskride den bestemte Leveringstid det havde aldrig fundet Sted hos mig, og saadant vilde, især i denne Tid som 3 Skibe skulde leveres, blevet aldeles ruinerende, paa Grund af de høje Dagpenge som skulde betales for hver oversiddende Dag; der kunde derfor ikke stances med Arbeidet.

Pengemangel var just ikke forhaanden, og mine Commissairhuse i Christiania, nemlig Hefty & Søn samt T. C. Kloed & Comp. disconterede fremdeles mine Accepter endog med smaa eller ingen Afdrag, men alle Penge slugtes saa at sige til det daglige Brød, og en frygtelig Fare for Hungersnød stod for Døren. Vexelprotester havde jeg altid holdt mig fri for, ligesom der heller ikke nu var en eneste saadan ei heller nogen andre presserende Gjældsforpligtelser, men alligevel fandt jeg Stillingen uholdbar, hvorfor jeg — efter Samraad med Morten Smith Petersen, som var den eneste Skjønsomme som jeg da kunde henvende mig til, thi Chr. Holst var fraværende i Christiania — med tungt Hjerte bestemte mig til at overgive Boet til Concurs. Da Holst kom hjem, blev han høiligt forundret derover, og baade han og mange andre ansaa Petersens Raad for uheldig og overilet for ikke at nævne stærkere Udtryk; thi samtidig blev det overdraget ham eller hans Moders Forretnings, som han da bestyrede, at fortsætte Fuldførelsen af Skibsbygningerne og den hele Forretning indtil successiv Ophævelse. Uagtet der ikke kunde siges, at der hverken i de mange Extraudgifter eller i det hele Regnskap fandtes Poster som ansaaes overdrevne, saa var det selvfølgelig en meget kostbar Maade at afvikle Affairene paa.

Ved Udgangen af 1845 havde jeg efter et temmelig nøiagtigt Opgjør fundet min Overbalance at være gode 5000 Spd., men at den var svundet betydelig i de sidste halvandet Aar, det var jeg paa det rene med, thi de to store Skibe til Børresen i Drammen antoges at have kostet mig over 1000 Spd. mere end calcularered og saaledes forholdsvis med Resultatet af de andre Nybygninger. Imidlertid viste dog den foreløbige Gjennemgaaelse af de dertil valgte Mænd, at Boet endnu viste en saa god Status, at der ialfald skulde blive fuld Betaling til Creditorene.

Det var ikke store Pengesummer, som det dreiede sig om i de Tider. Skibe kostede neppe over $\frac{2}{3}$ Parter af hvad

de senere steg op til, og Trælast af al Slags var i meget ring Pris; Daglønner smaa. Hele min Gjæld beløb sig ved det endelige Opgjør, efterat Creditorene var indkaldt „med Aars Varsel“, kun til Spd. 21061 = Kr. 84244; deraf kun Spd. 1620 = Kr. 6480 mod Pant. At den løse Gjæld var saa stor, kom deraf at Stansningen skede ud paa Forsommeren, efterat den indkjøbte Skibslast og Udskibningslast var fremdrevet og leveret. Og dette blev Aarsagen til store Vanskælheder, thi disse Creditorer bestod af Bønder i flere Sogne, hvoraf de fleste neppe havde Raad til at give Henstand langt mindre til at taale noget Tab.

Mine udestaaende Fordringer beløb sig til Spd. 6053 = Kr. 24212,00. Paa de 2 Skibe som nu strax var færdige, henstod de to sidste Betalingsterminer omkring 5000 Spd., hvoraf 1000 Spd. var indvilget Henstand med i et Aar, nemlig til Knudsen og Osuldsen af Boren. Det paabegyndte Skib til Henrichsen & Søn var fuldtømret og udført til en Taxtværdi af 3000 Spd., men opnaaede kun i Salget ved Auction Spd. 2164, efterat Henrichsen havde frafaldt Accorden. Af Skibsmaterialer var der over 400 Tylter, fuldkommen nok til 2 store Skibe, og af franske Bjelker over 100 Tylter. Den største Del heraf blev solgt for kun saa mange Mark pr. Tylt som de havde kostet i Specier. Realisationen deraf begyndte da de nye Skibe var færdige, medens Varebeholdningen solgtes tidligere. Til Indkassator for disse Salg blev valgt Sagfører Usler og til at inddrive de udestaaende Fordringer valgtes Lensmand Thronsen, medens Sagfører Falsen fik den største Del, nemlig alle faste Eiendomme. Han var netop da „udnævnt“ til Sagfører i Nedenes og valgte Grimstad til Opholdssted. Han fik Bolig hos mig, ugift som han da var, og i ham fik jeg saaledes en udmærket Raadgiver og Medbestyrer ved Opgjøret. Han blev boende hos os et Par Aars Tid, indtil han giftede sig med sin Forlovede fra Hamar, en Datter af Sorenskriver Muus, hvis Børn antog Navnet Falck. Det er behagelige Erindringer for Anlise og mig, at vi vandt denne noble, høit agtede Mands Venskab og Agtelse, som han vedblev at vise baade i Drammen som Sagfører og i Christiania som Statsraad.

Men da Tanken var at jeg strax skulde faa ordnet mig og fortsætte Virksomheden, blev hverken Værftet, Husebygninger eller min Part i „Nordhavet“ solgt, og udoover Høsten da 1ste Termin var betalt, erhvervedes alle Creditorers Samtykke til Boets Extradering, idet der ved Curator bonorum

Falsen var tilsikret dem de omaccorderede Beløb, som til de største Fordringshavere var det halve, men for den overveiende Del af alle mindre Beløb fuld Betaling, enten strax eller efter noget længere Henstand imod Bevis af mig selv, min Broder Daniel og min Fader, nemlig disse for de Medforpligtelser de oprindelig havde havt paa udstede Vexler og lignende Gjældsbeviser.

Til en i December berammet Skiftesamling var alle Creditorenes Erklæringer om at de havde erholdt fyldestgjørende Betaling erhvervet — og, forsynet dermed, samt med Garanti til Byfogden af Jacob Helmer, Christian Holst, Sagfører Usler, Nicolai Johansen Vasvolden og Aanon O. Frivold for, at de, om der kom noget som helst videre Paakrav, da indestod for fuld Betaling — forlangte Falsen med Tilslutning af den store mødende Forsamling at Boet skulde gives mig til fri Raadighed; men deri blev vi alle sammen svarlig skuffet, thi Byfogd og Sorenskriver Preus, som ønskede at fortjene et Par Hundre Specier til foruden de allerede fortjente flere Hundre i Sportler af Boet, han negtede at extradere Boet og ansaa sig ikke dertil forpligtet, da den lovbestemte Tid til Indvarsling af Creditorer ikke var udløben. Det nyttede intet hvad de tilstedeværende Jurister Falsen, Usler og Frøstrup demonstrerede. Senere sagde Falsen mig, da han havde faaet Svar fra Skifteforvalteren i Christiania paa Henvendelse i den Anledning, at Byfogdens Eragtning burde have været forlangt og derefter indanket til Overretten. Jeg stod saaledes fremdeles bunden af Skifteretten, og uagtet Ordningen med Creditorene stod ved Magt, saa maatte baade Hasseldalen og Huset til Auktion for Skiftesalærrets Skyld, men begge Eiendommene blev tilslaaet mig selv ved Morten Petersen; dog saaledes for Hasseldalen at han skulde beholde den for den tilslaaede Sum 2164 Spd., hvis jeg ved Frigjørelsesiden fra Skifteretten ønskede det. Petersen havde nemlig ønsket at danne et Bolag for Skibsbygning paa dette mit saa godt renommerede Verft, og Simon Hammer i Arendal havde ogsaa talt med mig om at tage Del med mig deri, saasnart som hans ældste Søn var bleven gammel nok til en Empløj derved.

1848.

Men da dette var saa løst, foretog jeg et alvorligere Forsøg paa at danne et Compagniskab ved en Reise til Christiania i Slutningen av Januar 1848, hvortil jeg gjennem et Avertissement havde anonymt indbudt Liehabere til at møte mig.

Jeg skulde gjøre Reisen sammen med Presten Pharo, som vilde derind i Markedstiden; han var i den Tid paa det raskeste, og jeg har aldrig kjørt saa uafbrudt fort som paa denne Tur, derfor rak vi Drammen den anden Dags Aften, hvilket var uopnæaret af alle andre Reisende, som vi kunde faa høre om i den Tid. I nogen Spænding ilede jeg til „Christianiaposten“s Expedition for at høre om Nogen havde reflekteret paa mit Avertissement. Jo, der var Brev fra en Aug. Sanne, som var at træffe i Grosserer Hauges Forretning. Dette gav mig et godt Haab, da jeg stedse havde staaet i Forbindelse med Hauge og var personlig kjendt med ham, fornemmelig fra min Hamburgreise, som vi gjorde sammen baade til og fra; og det viste sig ogsaa at Sanne, som var paa Contoret der, havde skjønnet af Avertissementet hvem det kom fra.

Vi traadte strax i Samtale, og han havde megen Lyst til at entrere paa et Compagniskab med mig, hvortil han hadde nogle Midler, og ønskede nu at komme i selvstændig Stilling. Selvfølgelig kunde det ikke strax blive andet end en Forhaands-Underhandling, saa meget mere af den Grund at Boet ikke var frigjort enda. Underhandlingerne skulde fortsættes senere med et, som vi haabede, for os begge heldigt Resultat, thi vi skiltes med det bedste Indtryk af gjensidig Tillid, og Enhver som kjender Bankchef Sanne i Christiania, vil kunne skjønne hvor lovende det vilde været for mig at faa ham til Compagnon.

Men dette blev umuligt at realisere, thi inden 2 Maaneder efter denne første Samtale stod næsten hele Europa i Krigsflammer efter Februar-Revolutionen i Paris. Handel og Skibs-fart blev pludselig saa nedtrykket og fortvilet, at mange, endog meget formuende, Handels- og Forretningshuse maatte standse og al Skibsfart blev ulønsom. Flere Skibe blev derfor i 2—3 Aar liggende oplagte, saa deres Værdi var rent nominel, og blandt Forretningshuse fandt det store Firma Tho. Joh. Hefty & Søn i Christiania Situationen saa fortvivlet, at det, uagtet den store Formue, overleverede sit Bo til Skifteretten, fra hvilket det dog strax blev tilbageleveret efter Indskriden af den unge Søn Thomas Johannessen, som, mindre forskrækket, bedre kunde bedømme Situationen, hvorfor han henvendte sig til, og fik, fornøden Pengehjælp gjennem Statsraad Bretteville.

Selvfølgelig kunde der ikke blive Tale om for mig at beholde Hasseldalen, hvorfor Smith Petersen fik den til før meldte ringe Pris, og heller ikke ansaaes det svarende til de dertil nødvendige Anstrengelser at beholde Parten i „Nord-

havet", saa denne blev solgt til de tre Medredere; men dette var uheldigt, thi under den flinke Fører og Medreder, Svoger Jacob Helmer, gav den stadig et taaleligt Udbytte uagtet Tidernes Pinagtighed. Husene i Byen beholdt jeg derimod, men da der i disse med de store Pakhusbygninger laa et Beløb af minst 3000 Spd., vilde det være ruinerende at vedblive med saa kostbar Eiendom og saa stort Locale for den lille Handel, som jeg nu maatte indskrænke mig til, derfor byttede jeg det bort med Aanon Amundsen mod et lidet gammelt Hus, som han Aaret før havde kjøbt af Hans Fredrik Madsen, og som jeg senere, i 1850, flyttede ud paa Bidden paa den øverste Del af den mig fremdeles tilhørende forrige Tarald Eskedals Tomt og solgte da Hans Fr. Madsens Tomt til P. B. EinerSEN for 1000 Spd. Saaledes fik jeg udbragt mit Hus i gode 3000 Spd. Jeg kostede nogle Daler paa Hans Fredriks Hus og gjorde det til en simpel Handelsbekvemmelighed, hvor jeg udpaa Sommeren 1848 begyndte en liden Handel, medens min Hustru og jeg fik Bolig hos min Svigerfader Per Holst.

Nu var der Revolutioner over hele Europa og Krig i Danmark. Christian den 8de var død om Vinteren og succederedes af Fredrik den 7de, hvilket gav Løsenet i Slesvig til at begynde den første Adskillelses-Krig. Det blev en mærkelig Forandring i den tilvante fredelige Tid, thi efter Julirevolutionen i Frankrig i 1830 var det roligt overalt undtagen — hvad vi nu kan kalde lidet — i Spanien og Indien, hvorom, paa Grund af det særegne derved, Underretningerne derfra slugtes med Begjærlighed, og Navne som Espartero, Don Pedro, Pendjab med flere var populære som senere Garibaldi, Bismarck og Elsas o.s.v. Almindelig lød det i Skrift og Tale lige til Nytaar 1847: „Det bliver aldrig mere Krig," og vi sang tillidsfuldt til Fredens Pris.

Overalt i Indland og Udland laa al Slags merkantil Forretning nede, og Stansningen, endog af solide Huse var allmindelig. Eiendomme af ethvert Slags faldt ned i Værdi, og dette havde for mig den Følge, som før nævnt, at mine Activa realiseredes til betydelig mindre Beløb end paaregnet, saa der blev et stort Underskud i hvad der behøvedes til de Creditorer, som skulde have fuld Betaling, hvilken Del var den langt overveiende ikke alene i Antal, men ogsaa i Fordringer, da det som før meldt kun var nogle faa større Forretningshuse, baade i Indland og Udland, som jeg stod i Forbindelse med, medens $\frac{2}{3}$ Parter af Gjælden var til Bønder og Venner

for Contantforpliktelser, og alle disse maatte have fuld Betaling, saa meget mere som de fleste ikke havde Raad til at lide Tab, og Concurser var i den Tid temmelig ukjendt. Jeg maatte derfor affinde mig med de som ikke fik fuld Valuta ved Beviser for Resten at betale efter accorderet Henstand og tildels med Renter, og af saadanne Beviser har jeg senere betalt 1920 Spd. og min Broder Daniel 935 Spd. for sit Participantskab.

Med den lille Handel, som jeg nu drev, skulde det ikke blive stort at avancere i de saa yderst kleine Tider, men der behøvedes ikke meget til min lille tarvelige Husholdning, saa der kunde mulig blevet Udkomme derved, men Ulykken var at de mange Creditorer, som skulde have fuld Betaling, var trængende Folk som indfandt sig efterhvert med Begjæring om noget til Afdrag, og disse var jeg ikke istand til at sige nei til, men derved svandt mine Resurser til at drive Handelen sørgetlig ind, og da dette hadde gaaet saaledes i 2—3 Aar uden Forbedring i Tiderne, bestemte jeg mig til at ophøre, dertil ogsaa tilskyndet af det gode Bud paa den fordelagtige Husetomt af før nævnte P. B. Einersen, til hvem jeg solgte den, og strax efter ligesaa det gamle fra Tomten til Tarald Eskedals Have flyttede Hus paa Bidden, som nu eies af Laura Jomfrupladsen.

Sommeren 1847 kom min ædle Ven Skibskaptein Backer tilbage efter tre Aars Fravær og Fart med Skibet „Napoleon“, hvori han ogsaa havde været i Sortehavet og hjemsendt til Anlise en Tine med forskjellige vakre tyrkiske Sager, som han havde faaet i Konstantinopel.

Hans sidste Reis havde været til det da lidet befarne Brasilien, og efter at have indtaget fuld Ladning til en god Fragt til Montevideo strandede Skibet med Lods ombord ved Udseilingen i Floden paa en da ukjendt Grund og forliste.

Herved tabte han Størstedelen av sin Formue; thi hans Medredere havde forsømt at assurere Skibet, og for Fragtens Vedkommende saa mangelfuld, at der kun ved Høiesterets-proces blev tilkjendt en Del. De mange Gjenvordigheder og uhyre Vanskeligheder som Forliset forårsagede Kaptein Backer og hans Mandskab i et for al Civilisation øde District vilde været interessant Stof til en nærmere Beskrivelse.

Uagtet Backers Hjemsted var, som før mældt, Christiania, saa stævnede han først directe hid efter et kort Ophold i

England, hvor han havde hørt om min Stansning, og hans første Udtalelse var: „Vi maa sammen igjen“.

Ved Ankomsten til Christiania fikk han imidlertid vide, hvor lidet han havde igjen af sin Formue, nemlig hovedsagelig kun en Part i et ældre Skib, hvilket han i det følgende Aar overtog at føre. Senere kjøbte han nok sammen med sine tidligere Medredere Dybwad og Henrichsen et større Skib, hvormed han farede nogle Aar, indtil han ophørte Søfarten og levede af sine Midler, hvilket ikke alene var fuldkommelig tilstrækkelig for ham og hans ugifte Søster, men og til et Legat for hende og en Gave til „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme“ (Bladet „Folkevennen“), stor 1000 Specidaler, i hvis Bestyrelse han var med varm Interesse.

Under min Nærværelse i Christiania i den næste Revolutionsperiode 1848 kom vi paa det Rene med det umulige for os Begge at kunde begynde nogen ny fælles Virksomhed her. Efter den Tid træftes vi kun flyttig en Gang i Christiania, da jeg var paa en Trondhjemsreise, og tilslut ikke før i 1870 ombord paa et Dampskib her i Grimstad, da han kom fra en Rekreationsreise, som han havde gjort over Valders og Leirdal til Bergen, men var bleven meget klein paa Reisen af hans værste Onde Astma, saa det ikke var at tænke paa at faa ham til at stanse her, som han havde været bestemt paa. Han levede indtil Marts 1872.

Jeg mindes saa godt hvilken Sensation det foraarsagede, da vi, netop som Interesserne var saa spændte paa Kampen i Danmark i April 1848, modtog Efterretning at Jacob Crawfurd var død i Yarmouth i England kun en 14 Dagers Tid efterat han frisk var reist herfra. Han havde netop Høsten før forladt Søfarten, sidst som fører av Briggen „Albion“, og vilde ernære sig som Agent og Skibsreder, og var reist til Yarmouth for Arendals Assuranceforening i Anledning et Skib som laa der i Havari, og under Reisen skulde et Onde i det ene Knæ have forværet sig, saa han strax kom under Lægebehandling, hvorved han vistnok blev Offer for Ukynnidighed i Benyttelse af det nys indførte Bedøvelsesmiddel Chloroform. Hans Enke Kaja Holst Crawfurd overlevede ham kun til 1854, da hun døde efter svære Lidelser i en aaben Knæskade, efterladende sig 3 Sønner Jens, John og Edward.

I 1846 flyttede Doctor Bonnevieu herfra til Mandal som Districtslæge, og vi fikk her Doctor Frisak istedet, tilflyttet fra Lillesand. Samme Aar tiltraadte Sogneprest Pharo Fjære og Grimstad Sognekald, tilflyttet fra Øvrebo.

Vinteren 1848 døde Consul Christian Pharo 88 Aar gammel, efterladende sig en Formue af over et Hundrede Tusende Specier, uagtet han nogle Aar før havde formindsket den ved Uddeling til Børnene af ikke ubetydelige Summer. Den eneste Søn, Præsten, beholdt alle hans faste Eiendomme, næmlig Vaaningshuset, det nuværende Conditor Johansens, og den lige overfor liggende store Tomtestrækning fra Smuget ved Blokmager Iversens Hus ned til Søen, altsaa til og med nuværende Bangs Brygge. Oppe paa Tomten stod det gamle Løahrens Hus og den endnu staaende røde Bod. Endvidere Huset og Tomt paa Jordemoderbakken, Skibsværftet „Pharos Odde“ samt hele den indenfor liggende Engløkke, tilligemed Gaardene Dømmesmoen og Braastad og endelig de to store Skib „Winteren“ og „Høsten“; de overtoges efter de satte Takster af Sognepræsten. Ja, Taxterne var vistnok billige, men alle Byeiendommene var ufrugtbringende med Undtagelse af Hovedbygningen, som Familien blev boende i om Vinteren, men om Sommeren paa Dømmesmoen.

Som Moderarv tog Præsten som eneste Søn efter den Tids Arvelov $\frac{2}{3}$ Parter og den eneste Helsøster, senere Fru Bolla Riis, $\frac{1}{3}$ Part af det halve Bo, medens han af det andet halve Bo fik som Faderarv $\frac{2}{5}$ Parter, da Halvsøstrene, Inger Petersen og Grethe Broch, samt Søsterdatteren Anna Broch (afdøde Mettes Datter) fik sin Del af Faderarven. Deres Moder, født Langfeldt fra Hellesund, var død i Begyndelsen af Aarhundredret, medens Pharos anden Hustru døde 1836.

Den Arv, som tilfaldt Enkefru Inger Petersen, faldt i et for hende og hendes Handelsbestyrer heldigt Aar; thi Bestyren, Sønnen Morten Smith, havde da udvidet hendes Virksomhed baade som Skibsreder og især ved Trælasthandel i Nidelvens Vasdrag og sin egen Bedrift ved stort Skibsrederi og endelig ved Indkjøbet af mit Hasseldalen, og det var øiensynligt at det kun var Midlerne fra Pharos Bo, som reddede dem begge fra Concurs og Ruin. Fru Petersen ophørte der efter med hele sin Virksomhet og uddelte en Del til Børnene, hvorefter hun kun beholdt Skibet „Lector Schweigaard“ tilbage samt Huseiendommene. I Anledning Mortens Bestyrelse opstod mellem ham og Søskene samt Oncelen Præsten Pharo et meget ømfindligt og bittert Forhold, som tildels aldrig ophørte og var almindelig kjendt og beklaget.

Efter den i 1850 afdøde Svigerfader Thomas Crawfurd arved Præsten Pharo antagelig omkring 3000 Specier; men naar disse store Midler tilligemed en aarlig Indtægt af det

hele Kald, ca. 1200 Specier, svandt saa sorgelig bort, at Præsten efter en Snes Aars Forløb var en ruineret Mand, saa laa Roden dertil hovedsagelig i Overtagelsen af de mange oven-nævnte Eiendomme, fornemmelig det for en Præst usømmelige Skibsrederi, hvilket han udvidede med Bygning af et større Skib „Victor Emanuel“ og Nybygning af „Vinteren“, efterat dette store Skib var opsat paa en paa Værftet opført kostbar Bedding. Præstens Levemaade var i ingen Henseende luxuriøs, men selvfølgelig maatte det blive kostbar Husholdning, da Familien var saa stor. Men, kort sagt, Rentene av den store voxende Gjæld var Hovedaarsagen til Ruinen.

I offentlig Stilling.

De Revolutioner i Europa, som begyndte i Paris med Februarrevolutionen i 1848, vedvarede i flere Aar, saaledes atter i Danmark 1851. Den deraf følgende Utryghed i det Politiske foraarsagede at det Commerciale i alle Brancher laa nede i alle Land.

Tiderne var derfor meget pinagtige, især i vort Land, hvor Alt var saa smaat og National-Formuen saa ringe; derfor var der allerede 1848 maattet optages et Statslaan og oprettet Laanekontorer ifølge et overordentlig Stortings Beslutning.

Da jeg Sommeren 1851 ophørte med min lille Handel med det Formaal at faa en fast lønnet Bestilling, var der meget faa saadanne, især for mig som ikke havde nogen Universitets-Uddannelse. Private Poster var det en ren Sjeldenhed at høre Tale om, og af offentlige næsten alene i Toldfaget, foruden nogle Controllørposter ved Brændevinsbrændingen, som var oprettet 1848.

Jeg indsendte Ansøgning om at blive Undertoldbetjent i en av Byerne i det søndenfjeldske Norge, ledsaget af Attester fra Formandskabet, som paa en udmærket Maade havde omtalt min Hæderlighed, fortjenstfulde Virksomhed og det Uhed jeg hadde lidt under, samt fra Sognepræsten, der ligesaa fordelagtig havde omtalt mig.

Senere reiste jeg ind til Christiania og talte med Statsraaden — den første Vogt —, og han tog velvillig imod mig, mulig fordi han kjendte mig igjen fra den Dag, som jeg nogle Aar før havde havt privat Audiens hos ham efter Anbefaling af Hefty i Anledning af et Pantelaan; men ogsaa fordi at Toldkasserer Lange i Arendal Dagen før havde anbefalet mig hos ham. Lange var i den Tid paa Stortinget, og til ham,

som kjendte mig før, havde jeg henvendt mig og faaet hans Løfte derom. Men til at faa nogen Toldbetjentpost var der ingen snar Udsigt, især fordi at jeg kun havde ønsket den i det Søndenfjeldske; derimod troede Statsraaden at der maaske ret strax skulde blive en Plads for mig som Brændevins-controllør, hvis jeg vilde søger en saadan. Dette gjorde jeg strax efter Hjemkomsten, antagende at det alene gjaldt som Controllør ved Brænderierne.

Men Tiden gik, og Brændingsterminene begyndte uden at jeg havde faat nogen Beskikkelse, indtil Midten af December 1851, da jeg fik et stort Brev fra Finansdepartementet med „Anmodning om at begive mig til nordre Trondhjems Amt for at anstille Undersøgelser om Brændevinsbrænden foretages med uforseglede Apparater“ m. v.

Det vil skjønnes at jeg for Udnævnelsen blev inderlig glad, men ogsaa forundret, da jeg vidste at det hidtil kun havde været Departementets egne Folk, som havde været udsendt i dette Anliggende, og kunde ikke skjonne hvorledes jeg skulde kunne greie slige Sager. Dertil blev jeg meget forskrækket for at komme op i slygt Røre som der var i nordre Trondhjems Amt i denne Tid, hvor Folket var blevet saa almindelig bekjendt baade for Trodsighed og Voldsomhed, først i Anledning av Smugbrænding, og netop i dette Aar for dets Deltagelse i Thranes Arbeiderbevægelser med Culminering i Opstandene paa Stenkjær og Levanger, hvoraf den sidste var den største i Landet. Og Controllørene havde været saa meget omtalte og misrekommenderte baade for voldsom Fremfærd og for urettig Handlemaade, at de havde blevet Gjenstand for stærk Daddel i Stortinget, fornemmelig af den bekjendte Oppositionsmand Procurator Lerche, Repræsentant fra Trondhjems By, valgt af Arbeiderpartiet. I Trakasserierne og Conflikterne mellem Controllørene og Befolkningen havde der ogsaa været saa meget komisk Stof, at Rolf Olsen havde lavet et Comediestykke deraf med Titel „Controllørene og Æventyr paa Landet“, som blev opført paa Christiania Theater to Gange.

De Herrer som først havde været udsendte dertil som Controllører var en Wedel-Jarlsberg og en Officer Halss, der blev mest bekjendte; andre husker jeg nu ikke, men de havde altid i de første Aar reist to sammen. Og nu, under saadanne Omstændigheder for mig, en Reise til Trondhjem — over Dovrefjeld! hvem havde vel været der? intet Menneske paa vore Kanter, — og saa nu paa den haardeste Vinter! Der

var saaledes mange Grunder for Ængstelser, især for min bekymrede Anlise.

Men Fortjenesten afgjorde Tivulen, og den var anført til 1 Specie 3 Mark i daglig Diæt og Skydsgodtgjørelse for en Hest. Saasnart vi kunde faa mit Tøi færdigt — heldigvis havde jeg en udmærket god og pen Ulveskindspels og store Reisestøvler — reiste jeg til Christiania. En seksløbig Revolver fik jeg kjøbt af Skibsfører Jens Holm, og en lidet Pistol havde jeg før, hvilke to Vaaben jeg altid reiste med i det Trondhemske.

Til Christiania, hvor jeg skulde indfinde mig og faa nærmere Instruktioner, maatte jeg tage Søveien i en Skøite til Helgeraaen; derfra var det godt Slædeføre.

I Drammen, hvor min Svigerinde Sophie Holst denne Sommer var bleven gift med den udmærkede, brave og anseede Kjøbmand Andreas Tofte, blev de meget overraskede ved at se mig der og høre om min forestaaende Reise. Den yderst velvillige Svoger fandt at jeg burde have egen Slæde, da mine to Kufferter og det andet Tøi saa kunde staa paasurret hele Dagen, og han overlod mig en ny Spidsslæde til Vinterbrug.

I Finansdepartementet var da Otto Løvenskiold Expeditionssekretær, en meget behagelig og jevn Mand, som jeg samtalede med et Par Gange, men det var hovedsagelig Fuldmægtig Lehms, som gav mig Instruktioner og Oplysninger, forsaavidt de manglede i det lange Beskikkelsesbrev, hvori det bestemtes at jeg hver fjortende Dag skulde indsende Afskrift af den førende Dagbog.

Der var ikke Tid til langt Ophold i Christiania, hvis jeg skulde række Trondhjem til Jul. I den Tid som der var saa faa Reisende og det var bare Landeveien at fare, søgtes jævnligt Følge paa en Trondhjemsreise; dertil blev jeg ogsaa anbefalet ved at avertere derom i Aviserne. Til megen Glæde for mig meldte sig en Kjøbmand Berg fra Trondhjem, som var paa Hjemreise fra Hamburg, og efter et Par Dagers Tid drog vi afsted paa godt Slædeføre og rak Minde ved Mjøsens Bred den første Dag.

Jeg havde tidligere aldrig været længere end paa Sindsen paa Trondhjemsveien, saa Alt var nyt for mig derfra og var interessant at se, men Synskredsen havde hele Dagen været indskrænket til det allernærmeste paa Grund af en tyk Taage, saa jeg kun fik et Skimt af Gaarden Braanaas i Skedsmo, hvor Foged Henschien boede, og kun en enkelt Gang lidt af Jernbanelinjen til Eidsvold, som da var under Arbeide.

Min Reisekammerat viste sig at være en dannet, noksaa behagelig Mand, men af en temmelig ilter Karakter, saa han var svær baade med Skydskarle og Heste. „Ja, ja,“ sagde han, „De kjender ikke Trøndernes Karakter endnu, men De vil sikkert komme til at erfare det, i den Stilling De er.“

Hermed avsluttes den sammenhengende gjengivelse av Mathias Gundersens Erindringer, således som de foreligger i det første bind.

Han er visstnok den eneste Grimstadborger som utførlig har nedtegnet sine livserindringer; han har i det hele skrevet fire bind.

De følgende tre bind inneholder vesentlig beretninger om de mange reiser han foretok i de forskjelligste distrikter av vårt land som brennevins- og senere som maltkontrollør.

I nogen år var han dog ansatt på Morten Smith Petersens kontor og som kasserer i Grimstads Sparebank.

Medlemsskriftets redaktør har med takk mottatt hr. Halfdan Gundersens tilbud om fortsatte utdrag av hans fars erindringer, for så vidt de gjelder Grimstadforhold og Grimstadpersoner.

«*Grimstad Bys Historie*»

bør enhver Grimstadmann og Grimstadvenn eie. Boken, som utkom i 1927, er et verk på 786 sider i stort kvartformat, trykt på fint papir, og med 396 illustrasjoner.

Boken kan bestilles hos bokhandlerne eller ved direkte henvendelse til Grimstad Bymuseum.

Pris innb. med rygg og hjørner av skinn kr. 15,00,
heftet kr. 10,00 — fritt tilsendt.

Byselskapets medlemskrifter.

Medlemsskriftene er tilsalgs hos byens bokhandlere.
De kan også fås ved henvendelse til redaktøren, lektor H. Terland.

Prisen er nu nedsatt til kr. 0,50.

Grimstad Meieribolag.

— Oprettet 1883 —

Nytt moderne anlegg.

Anbefaler melk og fløte,
smør og flere sorter ost.

Møllers Hotell

GRIMSTAD

Byens eldste 1ste klasses hotell.

Lyse værelser. Godt kjøkken. Øl- og vinrett.

Telefon 59.

CENTRAL HOTELL

1ste klasses kjøkken. — Øl- og vinrett.

Have og veranda mot sjøen.

Stor parkeringsplass. Bilgarasje.

Innehaver: *Anna Berg*.

TORVKAFEEN

Grimstad

Innehaver: **H. Hansen**.

Pene værelser -- Utmerket kjøkken.

Billig og godt.

Grømstadposten

Grimstad.

Bladet i vekst.

Kristen Mørland

Telefon 32.

Manufaktur
og damekonfeksjon.

Egen herreekvipering.

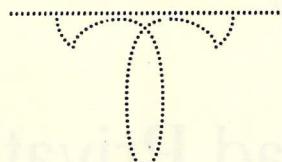
G. GUNDERSEN A/S

Manufaktur og Utstyrssforretning.
Dame- og Herrekonfeksjon.

GRIMSTADS SPAREBANK

OPRETTET 1841.

Alle almindelige bankforretninger.

Laura Rejersens Eftf.

anbefaler Malervarer i prima Kvaliteter. Lager av Bygningsartikler.
Utsalg fra Ulefoss Jernværk av Komfyrer, Ovner og annet Støpegods.
Lager av Stål, Stangjern og Jernplater.

Gjødningsstoffer. Frøforretning. Cykler og Cykleringer.

Byens eldste Forretning i Byens eldste Hus.

Alltid godt Utvalg til rimelige Priser hos

Telefon 112.

Laura Rejersens Eftf.

Grefstads Jernvarehandel A/S

Jernvarer. — Verktøi. — Kjøkkenutstyr.
Malervarer. Vann-, Vask- og Kloakrør.

Eneforhandler for Grimstad og Omegn for Støpegods fra
Kværner, Hamar og Aadals Støperier.

TELEFONER:

Ekspedisjonen 79

Bankchefen 123

Grimstad Privatbank A/S

— Oprettet 1926 —

Ekspedisjonstid: 10-2.

GULLIKSENS EFTF.

Etablert 1866. Grimstad. Telefon nr. 68.

Bok- og papirhandel.

Billeder innrammes.

Rammer. Film. Amatøralbum. Tapeter m. m.

KR. GUNDERSEN

Bok-, Papir- og Kortevareforretning.

Fotografiske artikler. Musikalier m. m.

Telefon nr. 77.

Telefon nr. 77.

TH. TERJESEN

Isenkram, Kortevalarer, Ammunisjon, Malervarer,
En gros. **Oljer og Fiskeredskaper.** En detail.

Telefon 55 og 204. Telegram.adr.: Terjesens.

Grimstad.

Grimstad Adressetidende

Byens og distriktets
mest utbredte blad.

Abonner !

Averter !

ALB. BENTZEN

Førstekl. Kolonial- og Delikatesseforretning.

— Telefon nr. 124. —

Grimstad.

Anderssons Skredderforretning

Etablert 1877. Grimstad.

Sørlandets største utvalg av stoffer og forsaker
i beste kvaliteter og fineste mønstre.

1ste klasses arbeide. God pasning garanteres.

TENGEL BANG

anbefaler sin

Kolonial-, Frukt- og Delikatesseforretning.

Specialitet: Finere Kolonial.

Telefon 25.

GRIMSTAD KONSERVESFABRIK

Nic. Thomassen.

Hermetiske og saltede Grønnsaker.

Hermetisk Frukt. Marmelader.

Syltetøier. Pickles. Safter. Eddikk.

Likørekstrakter. Fruktekstrakter.

Fruktvine. G. K. Special. Bankett Skum.

Vermouth. Rabarbervin.

Gullmedalje: Oslo 1914
Trondheim 1930.

A/S Grimstad Vin- og Ølsamlag.

Ekspedisjonstid kl. 9-3.

Lørdage , , 9-1.

Grimstad Gartneris Fruktvine.

FUHRS Ekstra - 19 % - koster nu kr. 2,75 pr. 1/1 fl.

FUHRS hete Fruktvin   "   "   2,25   "   1/1   "

FUHRS Vermouth   "   "   2,50   "   1/1   "

FUHRS Rabarbervin   "   "   2,25   "   1/1   "

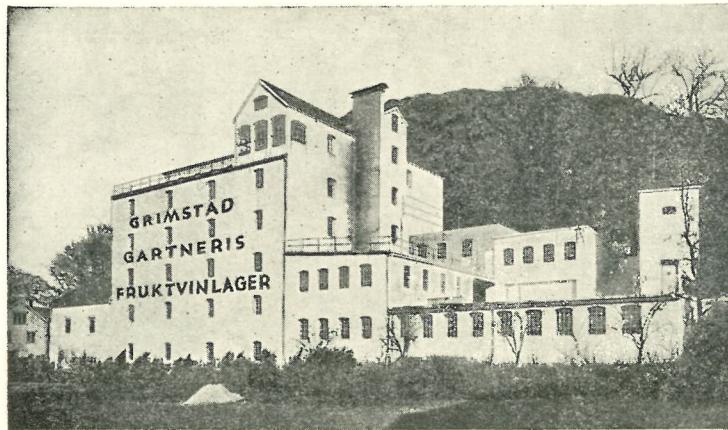
FUHRS Sekt   "   "   4,50   "   1/1   "

Ved salg av 12 1/1 fl. innrømmes 10 % rabatt

"   "   "   50 1/1   "   "   15 %   "

"   "   "   100 1/1   "   "   20 %   "

Partiene må uttas med én gang og leveres på ett sted, men kan bestå av både Rabarbervin, Vermouth og Fruktvin. Fruktvin sendes ved kjøp av minst 12 1/1 fl. fraktfritt til nærmeste direkte dampskibsstoppested eller jernbanestasjon.

Her lagres over 1 million liter.

